

- REISIG, M.D., McCLUSKEY, J.D., MASTROFSKI, S.D. & TERRILL, W. (2004). SUSPECT DISRESPECT TOWARD THE POLICE. *Justice Quarterly* 21(2), 241–68.
- REISS, A.J. (1971). *The police and the public*. New Haven: Conn Yale University Press.
- SAMPSON, R.J. & RAUDENBUSH, S.W. (1999). Systematic social observation of public spaces: a new look at disorder in urban neighborhoods. *American Journal of Sociology*, 105(3), 603–651.
- SCHEIRS, V. & NUYTIENS, A. (2013). Ethnography and emotions. The myth of the cold and objective scientist. In K. BEYENS, J. CHRISTIAENS, B. CLAES, S.D. RIDDER, H. TOURNEL & H. TUBEX (eds.). *The pains of doing criminological research* (pp. 141–160). Brussel: VUB Press.
- SPANO, R. (2005). Potential sources of observer bias in police observational data. *Social science research*, 34(3), 591–617.
- SPANO, R. (2007). How does reactivity affect police behavior? Describing and quantifying the impact of reactivity as behavioral change in a large-scale observational study of police. *Journal of criminal justice*, 35, 453–465.
- VAN DAMME, A. (2016). *De (on)gehoorzame, (niet) respectvolle, (on)tevreden burger. Welke rol speelt politiegedrag?* Onuitgegeven onderzoeksrapport.
- WILCOX, P., AUGUSTINE, M.C. & CLAYTON, R.R. (2006). Physical environment and crime and misconduct in Kentucky schools. *Journal of Primary Prevention*, 27(3), 293–313.
- WORDEN, R.E. & McLEAN, S. (2014). Systematic Social Observation of the police. In M.D. REISIG & R.J. KANE (Eds.). *The Oxford handbook of police and policing* (pp. 471–496). New York, NY: Oxford University Press.
- WORDEN, R.E., McLEAN, S.J., BONNER, H.S. (2015). You can observe a lot by watching: contributions of systematic social observation to our understanding of the police. In R.G., Dunham and G.P. ALPERT (Eds.). *Critical issues in policing: contemporary readings, Seventh Edition* (pp. 46–73). Long Grove, IL: Waveland Press, Inc.
- WOUTERS, K., LOYENS, K., MAESSCHALCK, J. & DE SCHRIJVER, A. (2014). Morele dilemma's bij criminologisch onderzoek. *Panopticon*, 35(4), 313–335.

CRIMINOLOGIE EN STRAFRECHTSTHEORIE / CRIMINOLOGY AND CRIMINAL LAW THEORY

Patrick Hebberecht en de gestaalde kaders in de criminologie

OLGA PETINTSEVA^a
 RENÉ VAN SWAANINGEN^b
 TOM DECORTE^c

- ^a Doctor-assistent criminologie, Instituut voor Sociaal Drugonderzoek (ISD), Vakgroep Criminologie, Strafrecht en Sociaal recht, Universiteit Gent (Corresp.: Olga.Petintseva@UGent.be).
- ^b Hoogleraar criminologie, Erasmus Universiteit Rotterdam.
- ^c Hoogleraar criminologie, Instituut voor Sociaal Drugonderzoek (ISD), Vakgroep Criminologie, Strafrecht en Sociaal recht, Universiteit Gent

In 1984 verdedigde Patrick HEBBERECHT – die later gewoon hoogleraar criminologie en rechts-sociologie zou worden – zijn proefschrift *De kriminologische wetenschap en primaire kriminaliseringsprocessen* aan de Gentse Rechtenfaculteit. Het thema lag geheel in de lijn van de kritische stromingen in de criminologie: de maatschappelijke factoren die aan de basis liggen van het strafbaar stellen van gedragingen, en meer bepaald de ruimere context van economische, politieke en ideologische ontwikkelingen die hierbij van belang zijn. Eind jaren zeventig was de kritische criminologie in Vlaanderen nog niet zo in zwang en Patrick trok derhalve naar Amsterdam om zich daar aan het Criminologisch Instituut van de VU te bekwamen in het kritisch criminologische gedachtengoed. Het instituut was toen, onder leiding van Herman

BIANCHI, één van de centra van het abolitionisme, maar, met o.a. Willem DE HAAN en Bert SNEL – die toen zelf reeds een en ander over primaire criminalisering hadden geschreven – ook van de Marxistische criminologie. In Nederland kwam hij in contact met schare toonaangevende kritische of radicale criminologen, zoals Louk HULSMAN, Catharina Irma DESSAUR ('Ronnie') en Peter HOEFNAGELS. In tegenstelling tot de klassieke criminologie, die zich vooral op de studie van de daders en de misdrijven zelf toelegde, pleitten deze academici voor een 'omgekeerde criminologie': de criminoloog dient aandacht te hebben voor de maatschappelijke reactie waarbij mensen als afwijkend of als crimineel geconstrueerd worden. De Amsterdamse jaren zijn zeer bepalend geweest voor de Gentse jurist en criminoloog (COOLS & ELIAERTS, 2016).

Naderhand groeide Patrick uit tot een boegbeeld van de kritische criminologie in Vlaanderen, in België en daarbuiten. Zijn sociologische visie op het strafrecht, met analyses van de interacties tussen het strafrecht, samenleving en politiek, was voor veel jongere academici een *eye opener*. Zijn analyses en ideeën vormden een belangrijk tegengewicht voor een steeds dominanter wordende positivistische criminologie, die weinig of geen aandacht heeft voor de politieke inbedding van criminalisering en van strafrechtelijk beleid. Standvastig als hij was, vocht Patrick HEBBERECHT zijn hele academische loopbaan tegen vertogen die criminaliteit en de bestrijding ervan op een louter individualiserende en responsabiliserende wijze situeerden, en voor een rechtvaardige, pluralistische en transparante samenleving. Vanuit deze uitgangspunten voerde en leidde Patrick talrijke onderzoeken.

In zijn proefschrift, maar ook later analyseerde hij – vooral met zijn studie over de 'verpaarsing' van de criminaliteitsbestrijding in België onder de regeringen VERHOFSTADT I en II (HEBBERECHT, 2008) – hoe 'criminalisering' als een sociale controlestrategie aangewend wordt ten aanzien van machtelozen die voor economische en politieke machtsgroepen, en in mindere mate voor de middenklassen, een (potentiële) fysieke, materiële en culturele bedreiging vormen. Hij beschreef de invloed van de neoliberale globalisering op de 'misdadcontrole' en illustreerde hoe het accent van re-integratie en resocialisatie verschoof naar het maatschappelijk uitsluiten en 'onschadelijk maken' van 'criminele' individuen door bestrafing en opsluiting. Hij trok van leer tegen de afbouw van de sociale verzorgingsstaat en de opkomst van de veiligheidsstaat, waarin sociale preventie (preventie die zich op de sociale oorzaken van criminaliteit richt) steeds meer plaats moest ruimen voor maatregelen die gericht zijn op het situationeel voorkomen van criminaliteit (technopreventie) en op afschrikking. In zijn lessen wees HEBBERECHT ook op het verband tussen deze ontwikkelingen en de wijze waarop sommige criminaliteitstheorieën deze politiek-ideologische oriëntaties van het preventiebeleid ondersteunden.

Patrick raakte geïnspireerd door het oeuvre van de Amsterdamse criminoloog BONGER, die de relatie tussen het kapitalistische productiesysteem en de sociale organisatie enerzijds en tussen het kapitalistische systeem en criminaliteit anderzijds analyseerde (BONGER, 1905). HEBBERECHT paste niet enkel BONGERS inzichten toe in zijn eigen onderzoek, hij publiceerde ook verschillende invloedrijke stukken over de relevantie van de analyse van de economische en sociale dimensie van het strafbaarstellingsproces van deze marxistisch geïnspireerde kritische criminoloog *avant la lettre* voor de hedendaagse criminologie (HEBBERECHT, 2010; 2015).

Een ander thema dat Patrick HEBBERECHT beroerde betrof de verschillende vormen van *etnisering* van misdaad en misdaadcontrole. Hij fileerde onder meer de partijprogramma's van het Vlaams Belang en wees op het gevaar van het analyseren van criminaliteitsfenomenen louter in termen van 'culturele' of 'natuurlijke' eigenschappen van bepaalde groepen, zonder rekening te houden met de socio-economische context. Zonder excuserende criminologie (zoals Patrick het zelf noemde) te beoefenen, bepleitte hij in verschillende toespraken en publicaties dat criminaliteitsproblemen geen inherent etnische problemen zijn, en dat wie bepaalde criminaliteitsproblemen voorstelt als een geïmporteerd probleem net

discriminerende, racistische, ongelijke en sociaal onrechtvaardige praktijken voedt (HEBBERECHT, DUCHATEAU & VAN POECK, 2005; HEBBERECHT, 2007; 2008).

Het boek *Het levensverhaal van jongeren van Turkse en Marokkaanse origine met een instellingsverleden* (HEBBERECHT et al., 2005) is wellicht het meest sprekend voorbeeld van empirisch onderzoek dat een genuanceerd, niet-romantiserend noch simpelweg etniserend beeld schetst van deviant gedrag van jongeren uit etnisch-culturele minderheden. Dit onderzoek werd door Patricks *Onderzoeksgroep Criminologie en Rechtssociologie* gevoerd in opdracht van toenmalig minister van Welzijn Mieke VOGELS als reactie op het veelbesproken rapport VAN SAN over allochtone jongerencriminaliteit (VAN SAN & LEERKES, 2001).

Discriminerende etnisering en politieke verrechtsing namen consistent een centrale rol in Patricks werk (denk maar aan zijn diepe bezorgdheid en doordringende analyse van de 'zwarte zondag' van 24 november 1991 toen het Vlaams Blok een enorm electoraal succes had behaald; zijn kritiek op de grote extreem rechtse aanhang binnen de Rijkswacht en binnen de Gentse studentenbeweging; kritiek op de rol van de gezagsdragers in de nasleep van de aanslagen van de Bende van Nijvel of de 'roze balletten', waarin gezagsdragers, in de entourage van het *Front de la Jeunesse*, in seksfeesten met minderjarigen zouden hebben geparticipeerd). Maar ook in zijn laatste jaren richtte hij zijn aandacht terug op radicalisering – extreemrechtse radicalisering welteverstaan. Hij gaf verschillende lezingen (en werkte kort voor zijn overlijden aan een publicatie) rond neonazi radicalisering van Vlaamse jongeren en bewegingen zoals het *Nieuw-Solidaristisch Initiatief* en de *Autonome Nationalisten*.

Het is wellicht dit gepolariseerde politieke klimaat in België dat een voedingsbodem voor het links realisme bood, waarin Patrick op theoretisch vlak inspiratie vond. Terwijl links realisten de benoeming van maatschappelijke praktijken (zoals criminaliteit en overlast) niet als vanzelfsprekend beschouwen, pleiten ze wel voor een realistisch beleid dat ook rekening houdt met de impact van criminaliteit op de meest kwetsbare bevolkingsgroepen (YOUNG, 1997). Deze laatste doelstelling vertaalde zich veelal in onderzoek gevoerd op buurt-niveau (cf. de *Buurt en criminaliteit* onderzoeken, studies naar stedelijke veiligheid, waarin de stem van burgers met een migratieachtergrond nadrukkelijk hoorbaar werd gemaakt, en Europees vergelijkende studies naar het sociale veiligheidsbeleid – allen gevoerd door de Onderzoeksgroep Criminologie en Rechtssociologie (o.a. HEBBERECHT, HOFMAN, PHILLIPETH & COLLE, 1992; HEBBERECHT, 1998)).

Als één van de weinigen op het Europese continent schaarde Patrick zich in het kamp van de (Londense) links realisten Jock YOUNG, John LEA en Roger MATTHEWS, al gaf hij daar met zijn studies over sociale criminaliteitspreventie wel een heel eigen invulling aan. Abolitionistisch angehauchte criminologen als Fritz SACK of Heinz STEINERT in Duitsland of Willem DE HAAN en René VAN SWAANINGEN in Nederland zagen in het links realisme primair een uitverkoop van ieder autonoom kritisch denken.¹

Het links realisme dient echter in zijn specifieke Engelse context uit het THATCHER-tijdperk te worden gezien; een realiteit die toen echt fundamenteel anders was dan die op het Europese continent omdat het neoconservatisme en de neoliberale overname van het Rijnlandse sociaaleconomische overlegmodel hier pas veel later kwamen (VAN SWAANINGEN, 1988). Patrick HEBBERECHT heeft die neoliberale en neoconservatieve revolutie in Europa toentertijd al zien aankomen. Wellicht zag hij in het links realisme, meer dan in het abolitionisme, een mogelijkheid om een praktische invulling te geven aan kritisch criminologische inzichten en om zijn politieke engagement te koppelen aan concreet veiligheidsbeleid.²

¹ Een 'abolitionist op afstand' als Stanley COHEN zag in het debat tussen abolitionisten en links realisten echter de meest vruchtbare episode sinds het ontstaan van de kritische criminologie (DAEMS, 2016).

² Ook hier dringt de geest van Stanley COHEN, die de balans tussen intellectuele scepsis en politiek engagement altijd als de kern van de kritische criminologie heeft beschouwd, zich weer op (VAN SWAANINGEN, 2017).

Ondanks zijn sterke gevoeligheid voor historische, economische én politieke contexten in zijn werk, kunnen we Patrick moeilijk als een politicus typeren. Daar was hij veel te rechtlijnig en koppig voor. Maar behalve deze persoonlijke karakteristieken was Patrick een vurig voorstander van onafhankelijk fundamenteel onderzoek en zijn principiële houding ten aanzien van de zuiverheid van het academische debat was karakteristiek. Een onderwerp dat Patrick HEBBERECHT geregeld in dat opzicht heeft aangeraakt, is de positie van de criminologische wetenschap. Hij pleitte voor een onderzoek dat betekenisvolle maatschappelijke impact kon hebben (met sociale rechtvaardigheid, mensenrechten, vrede, rechtmatig en emancipatorisch overheidsbeleid als na te streven idealen), maar hij zag vaak een criminologie die enkel onderzoek doet binnen het gevestigde ideologische kader, zonder het kader zelf te onderzoeken – een criminologie die zichzelf reduceert tot een toegepaste, louter beleidsondersteunende wetenschap (of ‘doeners’, zoals hij het weleens noemde). Patrick's politieke gevoeligheid en kritiek op de ‘gouvernementele criminologie’ maakten hem soms onpopulair. Tegelijkertijd maakte het van hem ook een rasechte kritische criminoloog. Kritische criminologen stellen zich onafhankelijker op, kiezen niet steeds de kant van het dominante ideologische en politieke discours.

Naast kritiek op de gouvernementele criminologie behoort het ter discussie stellen van de maatschappelijke consensus over wat ‘criminaliteit’ is en hoe wij hier mee om dienen te gaan tot een van de grondslagen van kritische criminologie. Men tracht de vanzelfsprekendheid van deze begrippen in vraag te stellen en de hieraan onderliggende aannames te deconstrueren. Deconstructie is een belangrijke taak voor kritische criminologen, maar zij trachten verder te gaan door ook een verklarende kritiek te formuleren (i.e. waarom bepaalde overtuigingen en praktijken bestaan, welke belangen ze dienen, welke ideologieën ze onderschrijven en hoe hier anders naar gekeken kan worden) (DECORTE, JESPERS, PETINTSEVA & TUTELEERS, 2016; SAYER, 2009). Patrick HEBBERECHT kon hier sterk in opgaan, in het bijzonder wanneer die maatschappelijke consensus in toenemende mate neo-nationalistische sentimenten begon te impliceren.

Een ander kenmerk van de kritische criminologie, de dialectische ontwikkeling van kennis, is door Patrick HEBBERECHT diep doorleefd: aan tegenspraak heeft het hem nooit ontbroken.

Al deze uitgangspunten paste Patrick toe op tal van thema's: de bovenvermelde onderzoekslijnen maar ook in zijn studie van (sociale) criminaliteitspreventie, waarbij hij de ontwikkelingen in preventiebeleid op lokaal en federaal niveau schetste en met collega's uit verschillende Europese landen samenwerkte om een comparatief perspectief te bieden (HEBBERECHT & BAILLERGEAU, 2012; HEBBERECHT & DUPREZ, 2002). Hetzelfde geldt voor zijn bijdragen over de selectiviteit van politieregistraties en het misleidend karakter van officiële criminaliteitscijfers (HEBBERECHT, 2012); zijn beschouwingen over onveiligheid en onveiligheidsgevoelens als politieke problemen; zijn ongepubliceerd werk over overlastregulering en politieverordeningen, enz.

HEBBERECHT vertaalde zijn principes niet enkel in zijn wetenschappelijk werk en binnen zijn onderzoeksgroep, maar was tevens een geëngageerd voorzitter van de toenmalige vakgroep *Strafrecht en Criminologie*, een gewaardeerd lid van de werkgroep diversiteit, en veel meer. Belangrijker nog, Patrick HEBBERECHT was een van de architecten en steunpilaren van de opleiding Criminologische wetenschappen aan de Gentse universiteit. Hij was altijd begaan met de pluraliteit van die opleiding, en daarmee ook met haar kwaliteit. Hij trok mensen aan met bijzondere expertise op domeinen die de zijne niet waren en – al deelde hij hun levensbeschouwelijke of persoonlijke perspectieven niet steeds – hij wilde vooral een sterke en kwaliteitsvolle criminologieopleiding en -onderzoek.

Bij de studenten boezemde hij vooral ontzag in: hij was streng maar rechtvaardig, en bovenal oprecht geïnteresseerd in de ideeën van zijn studenten. Elk oud-student zal een levendige herinnering hebben aan 'HEBBERECHT'. Zijn colleges *Criminologie*, *Rechtssociologie*, *Historische criminologie*, *Theorie en onderzoek in de criminologie*, *Criminaliteitspreventie*, *European Criminology* en *Kritische criminologie* waren inspirerend en ademden een kritische geest uit. Dat laatste vak, *Kritische criminologie*, lag Patrick (én zijn studenten) bijzonder nauw aan het hart. Voor velen was dat een eerste kennismaking met de recente ontwikkelingen binnen de – al te snel als oud-Marxistisch gekarikaturiseerde – kritische criminologie. Ze kwamen in aanraking met culturele, groene, feministische en globale criminologie, om maar enkele benaderingen te noemen, en werkten rond thema's zoals media-beeldvorming, strafbaarstelling, selectieve bestraffing, enz. Deze lessen (of liever: discussies) nodigden de studenten uit om kritisch en zelfstandig na te denken, te schrijven en de debatteren. Dankzij Patrick was dit vak tevens één de weinige opportuniteiten voor de Gentse studenten om een internationale ervaring op te doen, daar ze de mogelijkheid hadden om aan de conferenties van het netwerk *Common Study Programme in Critical Criminology* te participeren, bestaande uit studenten en vele vooraanstaande kritische academici uit 12 internationale universiteiten (COMMON STUDY PROGRAMME, 2016).

Het in 1984 door Alessandro BARATTA, Louk HULSMAN en Massimo PAVARINI opgezette netwerk heeft een belangrijk deel van Patrick's academische leven uitgemaakt sinds de Universiteit Gent zich begin jaren negentig bij dit internationale studieprogramma aansloot. Binnen het *Common Study Programme* hebben wij de laatste jaren helaas afscheid moeten nemen van vele dierbare collega's – Alessandro BARATTA, Louk HULSMAN, Mike PRESDEE, Jock YOUNG en recentelijk nog Massimo PAVARINI – maar alleen Patrick heeft het voor elkaar gekregen dat zijn studenten, tijdens een herdenkingsbijeenkomst aan de universiteit Hamburg op 5 mei 2015, als engelen voor hem zongen.

Patrick HEBBERECHT was ook lid van andere netwerken en redactiecomités: *Panopticon*, *Déviance et Société*, *Le Groupe européen de recherches sur les normativités* (GERN), *European Group for the Study of Deviance and Social Control*, enz.

Als persoon kon Patrick op het eerste gezicht wellicht wat strikt overkomen maar hij kon ook bijzonder innemend en warm zijn. Zijn kritische instelling zorgde ervoor dat hij zich meer gewaardeerd voelde binnen internationale netwerken dan aan zijn eigen faculteit.

Patrick overleed op 17 januari 2015, twee jaar voor hij met emeritaat zou gaan. Op 15 februari 2016 werd in de Minard (in samenwerking met de Vooruit) in Gent een hommage georganiseerd, dat veel volk trok – inclusief talrijke buitenlandse en niet-Gentse collega's en vrienden.

Patrick zelf praatte in de laatste jaren vaak over zijn emeritaat. Maar hij was een koele minnaar van de academische ego-cultuur en zou zijn pensionering nooit gevierd hebben met een feest vol zelfverheerlijking of een academisch huldeboek waarin afdankertjes en oude publicaties van vrienden en kennissen nog eens gerecycleerd worden. Om die redenen leken een 'manifest' en een debatavond de geschikte format om hulde te brengen aan de kritische criminoloog én de mens HEBBERECHT. Het eerbetoon omvatte de presentatie van een manifest voor kritische criminologie en een debat met enkele kritische criminologen en denkers: René VAN SWAANINGEN van de Erasmus Universiteit Rotterdam, Kristel BEYENS van de Vrije Universiteit Brussel, Pol DELTOUR (voorzitter van de Beroepsvereniging voor Journalisten) en Vassilis KARYDIS van de University of the Peloponese (en nationaal ombudsman mensenrechten van Griekenland). Michel MAST – een jeugdvriend van Patrick – bracht tussen de bedrijven door met zijn groep *The laughing bastards* een muzikaal eerbetoon.

Met het boek *Misdaad en straf vandaag. Manifest voor kritische criminologie* (DECORTE, JESPERS, PETINTSEVA & TUTELEERS, 2016) hebben de auteurs op een bondige en duidelijke manier

de belangrijkste standpunten van de kritische criminologie uit de doeken willen doen. In het eerste deel van het manifest zetten ze de belangrijkste uitgangspunten en invloedrijkste benaderingen en concepten van kritische criminologie uiteen. Eén van de centrale argumenten is onder meer dat wat wel of niet als ‘criminaliteit’ wordt gedefinieerd en hoe de samenleving op die ‘criminaliteit’ hoort te reageren in belangrijke mate beïnvloed wordt door de mensen en groepen die in een politiek georganiseerde samenleving de macht uitoefenen. In die zin moeten we begrippen als ‘criminaliteit’, ‘straf’ en ‘misdadcontrole’ tussen aanhalingsstekens plaatsen, ook op de voorkaft van het manifest: ze corresponderen niet met een ontologisch gegeven, maar ze worden al naar gelang van de historische, geografische, economische en politieke context anders ingevuld. Door die insteek hebben kritische criminologen in het verleden de aandacht gevestigd op thema’s die in de meest gangbare criminologiebeoefening onderbelicht blijven: op de klassenjustitie, op de sekse- en slachtofferblindheid van criminologen, op slachtoffers van menselijk wangedrag die vaak minder of niet als slachtoffers erkend worden (zoals het milieu), op de *crimes of the powerful* (zoals grootschalige fiscale fraude, corruptie, witwaspraktijken), om er maar enkele te noemen.

Het tweede deel van het boek zet het oeuvre van Patrick uiteen en belicht zijn invulling van kritische criminologie. Het derde deel blikkt vooruit en bespreekt de mogelijkheden en uitdagingen voor de kritische criminologie in de hedendaagse geglobaliseerde context. Het dominante neoliberalisme, met dogma’s als privatisering, vrije concurrentie, flexibiliteit van de arbeidsmarkt, afbouw van de sociale verzorgingsstaat en de gevolgen van de ernstige financiële en economische crisis zijn realiteit. Tegelijkertijd kennen we een ongezien ongelijke verdeling van rijkdom. Georganiseerde protesten tegen deze ontwikkelingen blijken echter slechts in beperkte mate een fundamentele impact te hebben. Waarom dit het geval is, is tevens een criminologisch relevante vraag.

Groeiende ongelijkheden op wereldvlak, regionale conflicten om lokale rijkdommen, oorlogen en terreur, in combinatie met een grotere mondiale mobiliteit brengen nieuwe migraties op gang. De massagraven van de Mediterraneanen behoren tot de meest schrijnende illustraties van het feit dat de nationale staten en de Europese Unie geen pasklare antwoorden hebben op deze ontwikkelingen. Ook wat interne grenzen betreft zijn er betreurenswaardige ontwikkelingen op te merken: met de erosie van sociale voorzieningen en de verzorgingsstaat verminderen de opties voor betekenisvolle integratie. Grotere groepen worden gemarginaliseerd, uitgesloten en gediscrimineerd. Ook wie nog werkt staat onder druk van werkonzekerheid, precare contracten, flexibilisering en werkstress. De opties voor de controle van al deze groepen via criminalisering en overlastbeleid vergroten. Talrijke andere onderwerpen zoals de roep om meer *law and order*, en dus een meer repressieve politiefunctie en de mogelijke afbouw van een democratische politie en *community policing*; het detentiebeleid en de zoektocht naar een meer humaan en resocialiserend gevangenisbeleid; privacy en toezicht, en vele andere actuele thema’s vragen om gedurfde, kritische analyses. De hedendaagse kritische criminologie biedt een omkadering voor zulke analyses zonder te vervallen in structuralistische dualismen. Bovendien kan deze stroming pistes aanreiken voor positieve kritiek – progressieve verandering. In die zin is het *Manifest voor kritische criminologie* een overtuigend pleidooi om de kritisch-wetenschappelijke analysemethode van Patrick HEBBERECHT niet te laten verloren gaan én een warme oproep voor intellectuele vernieuwing aan criminologen (-in-wording), maar evenzeer aan rechtspractici, in het brede werkterrein van de strafuitvoering, het middenveld, media en politici, en uiteraard ook aan academici uit andere disciplines, om zich met dezelfde kritisch-criminologische blik te buigen over de maatschappelijke thema’s van vandaag: niet als ‘moreel en politiek neutrale wetenschappers’, maar vanuit een streven naar sociale rechtvaardigheid.

De herwaardering van de kritische criminologie moet bijdragen tot het behoud van de onafhankelijke wetenschappelijke status van het vakgebied. Om wetenschappelijke vooruitgang te kunnen boeken, zullen niet alleen de grenzen van het beleid, maar ook de grenzen van de gangbare criminologie zelf moeten worden doorbroken en zullen andere wegen moeten worden bewandeld. De toekomst van de kritische criminologie zal bepaald worden door de mate waarin zij in staat is het vakgebied nieuwe impulsen te geven en daartoe de dominante zienswijzen en professionele grenzen van het vak wederom te doorbreken.

Patrick HEBBERECHT heeft zijn hele beroepsleven geijverd voor een juridisch, moreel en sociaal bewogen, in alle onafhankelijkheid handelende dus kritische, criminologie. Wij hopen dat zijn werk en zijn engagement voortleeft in de geest en in het werk van diegenen die hem als criminologen, kritische criminologen, nakomen.

REFERENTIES

- BONGER, W. A. (1905). *Criminalité et conditions économiques*. Amsterdam: G.P. Tierie.
- COMMON STUDY PROGRAMME IN CRITICAL CRIMINOLOGY (2016). <https://commonstudyprogramme.wordpress.com/>
- COOLS, M. & ELIAERTS, C. (2016). Hebberecht, Patrick (1951-2015). UGentMemorie. Verkregen op 1 december 2016, via <http://www.ugentmemorie.be/personen/hebberecht-patrick-1951-2015>
- DAEMS, T. (Ed.) (2016). *Outside criminology: Selected essays by Stanley Cohen*. Londen/New York: Routledge.
- DECORTE, T., JESPERS, R., PETINTSEVA, O. & TUTELEERS, P. (2016). *Misdaad en straf vandaag: Manifest voor kritische criminologie*. Brussel: EPO/VUBPress.
- HEBBERECHT, P. (1984). *De kriminologische wetenschap en de studie van de primaire kriminaliseringsprocessen: Een overzicht en bespreking van het theoretisch en empirisch onderzoek van de primaire kriminaliseringsprocessen* (ongepubliceerd proefschrift Universiteit Gent).
- HEBBERECHT, P., HOFMAN, H., PHILLIPETH, K. & COLLE, P. (1992). *Buurt & criminaliteit. Een onderzoek naar criminaliteit, onveiligheid en preventie*. Brugge: Van den Broele.
- HEBBERECHT, P. (1998). *Slachtoffers, politie en justitie. Een nationale slachtofferenquête en -analyse als basis voor de optimalisering van de effectiviteit, efficiëntie en legitimiteit van politie en justitie*. Gent: Universiteit Gent.
- HEBBERECHT, P. & DUPREZ, D. (Eds.) (2002). *The prevention and security policies in Europe*. Brussel: VUBPress.
- HEBBERECHT, P., DUCHATEAU, K. & VAN POECK, B. (2005). *Het levensverhaal van jongeren van Turkse en Marokkaanse origine met een instellingsverleden*. Gent: Universiteit Gent.
- HEBBERECHT, P. (2007). Boekbespreking. Het dwaze taboe. Een meta-analyse van internationale en nationale studies omtrent 'criminaliteit & etniciteit.' *Panopticon*, 5, 79-83.
- HEBBERECHT, P. (2008). *De 'verpaarsing' van de criminaliteitsbestrijding in België: kritische opstellen over misdaad en misdaadbestrijding in de laatmoderniteit*. Brussel: VUBPress.
- HEBBERECHT, P. (2010). Willem Bongers. In K. HAYWARD, S. MARUNA & J. MOONEY (Eds.). *Fifty key thinkers in criminology* (pp. 58-61). Londen/New York: Routledge.
- HEBBERECHT, P. (2012). De toenemende ongelijkheid ten aanzien van criminaliteit en onveiligheid. *TiensTiens : De andere k(r)ant van Gent*.
- HEBBERECHT, P. & BAILLERGEAU, E. (Eds.). (2012) *Social crime prevention in late modern Europe. A comparative perspective*. Brussel: VUBPress.
- HEBBERECHT, P. (2015). Willem Bongers. The unrecognized European pioneer of the study of white-collar crime. In: J. VAN ERP, W. HUISMAN & G. VANDE WALLE (Eds.). *The Routledge handbook of white-collar and corporate crime in Europe* (pp. 125-132). Londen/New York: Routledge.

- SAYER, A. (2009). Who's afraid of critical social science? *Current sociology*, 57(6), 767-786.
- SWAANINGEN, R. VAN (1988). Links realisme, een nieuwe 'nieuwe criminologie'? *Tijdschrift voor Criminologie*, 30(2), 122-133.
- SWAANINGEN, R. VAN (2017). Overdrijven en ontkennen: Over de criminologische erfenis van Stanley Cohen, *Tijdschrift over Cultuur & Criminaliteit*, 7(1), (nog te verschijnen).
- VAN SAN, M. & LEERKES, A. (2001). *Criminaliteit en criminalisering: Allochtone jongeren in België*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- YOUNG, J. (1997). Left realist criminology: Radical in its analysis, realist in its policy. In M. MAGUIRE, R. MORGAN & R. REINER (Eds.), *The Oxford handbook of criminology* (2nd ed., pp. 286-312). Oxford: Clarendon Press.